

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

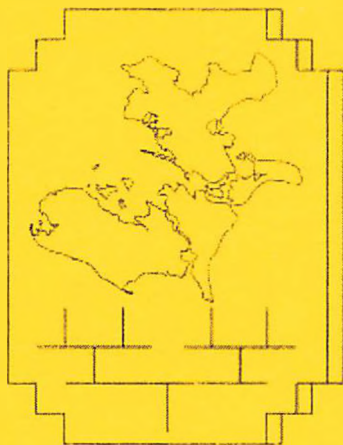
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

R o d d e r n e

Årsskrift 2006

22. Årgang

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

Indholdsfortegnelse

Formandens beretning	1
Søren Sørensen Balsløv	2
Naulsti = Nagelsti, Møller og møllere	7
En fantastisk bondeskæbne	14
Offer for fætter-kusine-ægteskaber	16
Håndværkerlavene i Sakskøbing	18
Glasværker i Slesvig	24
Anetavle	29
Leonora Christina	31
Foreningens årsregnskab	32

Programmer for sæsonen 2006/2007 findes midt i bladet

Formandens beretning

Foreningens arrangementer i 2005 og forår 2006.

Generalforsamling den 19. marts 2005 derefter foredrag af Poul Fjeldgaard fra Bagsværd om "Ophold i koncentrationslejre" og om hvad Politihistorisk museum indeholder. Et meget interessant foredrag om hans ophold i koncentrationslejr og om medfangerne. Meget levende beskrivelse.

9. april 2005 var der besøg på Toreby Lokalhistoriske arkiv, det er et spændende arkiv med en stor samling af arkivalier, derefter gik turen videre til Maribo Stiftsmuseum. Kun få medlemmer var mødt op.

21. maj 2005 gik udflugten til mindestuerne i Udby præstegård hvor N.F.S. Grundtvig blev født 1783 og hvor hans far var præst, vi så også kirken udefra. Derefter gik turen videre til Svinø med mindesmærker over faldne flyvere fra 2. verdenskrig, samtidig så man Gl. Flyverstationen Svinø, der spiste man sin medbragte mad.

10. september 2005 havde vi foredrag af Knud Prange, om hvordan man fører en bondeslægt tilbage til 1400-tallet. Det var spændende.

29. oktober 2005 fortalte vort eget medlem Jette Stoltenberg om egen slægtsforskning og slægtsforskning i al almindelighed.

12. november 2005 havde vi foredrag af Ove H. Nielsen om stormfloden i 1872 på Lolland og Falster "De drev ud over Noret på taget ". Derefter var der julehygge.

14. januar 2006 var der hjælp til alle der havde brug for at komme videre med deres slægtsforskning, der blev trukket på bestyrelsen og andre medlemmers viden.

25. februar 2006 byttede vi aner og hjalp hinanden, vi videregav nogle af de erfaringer vi alle ligger inde med. Der var også lille fremmøde.

Susanne Poulsen
formand

Søren Sørensen Balsløv

Min tipoldefar (1829-1888) var født i Nykøbing F. som søn af sømand matros og fisker Søren Balsløv (1796-1858) og Hustru Else Rasmusdatter Madsen (1798-1862). Tilbage i tiden var Balsløv-slægten præsteslægt fra Balslev ved Middelfart på Fyn, deraf navnet. Præsten i Maribo skrev forkert i 1750 ved dåben af Andreas Balsløv, men her i min familie findes navnet i begge variationer – også ved den samme person. Navnet kan sågar også være stavet: Balsløw.

Søren var 6. barn i rækken - ud af en børneflokk på 12. I familien var der 12 børn, der døde små - ellers har alle hans andre søskende nået voksen alder. Forældrene fik en søn i 1824, der blev døbt og kaldt Søren, men han døde knapt 4 år gammel, derfor blev den næste søn i rækken også døbt *Søren* i stedet - efter sin far og oldefar (hans farfar var skipper Andreas Balsløv). Navnet Søren går igen i alle generationer af Balsløv-familierne - fra her tilbage ved den første *Søren Thomsen (c.1629-1678)* - og frem til i dag. Der *skulle* være en Søren!

Søren havde en ældre broder Christian, der var sømand og blev gift (1845) i Kiel, Tyskland med Katrina Dorothea Siemsen og bosatte sig der. De skulle have haft 3 børn, men her kender jeg desværre ikke til yderligere efterkommere. En yngre bror Rasmus, der var fisker, blev gift med Louise Mossin i Holmens Kirke, København (1857), men blev bosiddende i Nykøbing F. Rasmus døde kun 48 år gammel og havde vist kun en søn

anton), som emigrerede til Amerika. Jeg kender ikke til efterkommerne i ISA. En anden yngre bror Kehl, emigrerede til Tasmanien, Australien, vor det har været muligt at finde efterkommere i dag (2003). De fleste af hans søstre flyttede fortrinsvis til København, hvor de blev gift og stiftede deres familier i hovedstaden.

Søren var (som sin far) benævnt sømand, matros og fisker. Ved hustruen Marias død blev hun dog benævnt som enke efter fiskehandler Søren Sørensen Balsløv, men det er jeg ikke helt klar på. De havde 10 børn i alt, vor den ældste pige (deres tredje barn) blev min oldemor (Ane (Anna) Kirstine Sørensen Balsløv (1857-1909)). Hun blev gift (1878) med min ldefar sømand, matros og sætteskipper Jochum (Jakob) Adam Jøltenberg (1851-1914) fra Marstal.

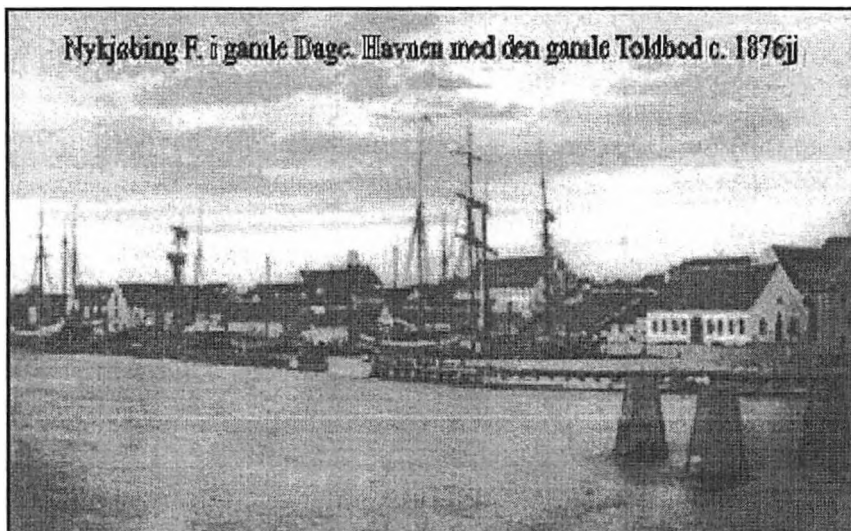
sine unge dage havde Søren været sømand og havde aftjent sin ærnepligt i søværnet. Jeg har to ukendte billeder af matros, som evt. kunne være ham, det ene af dem eller måske er det et par af hans rødre??? Det er jeg ikke sikker på, men tror dog på, billederne tilhører Balsløv-familien. Billeder er knapt så interessante, hvis ikke man kender identiteten af personerne, de forestiller.

På et tidspunkt har han været i Helsingør, hvor han har lært Marie at kende. Hun var tjenestepige (FT 1850) hos Garvermester Palle Rohde i Brøndstræde (Matr. Nr. 488) på hjørnet af Fiolgade.

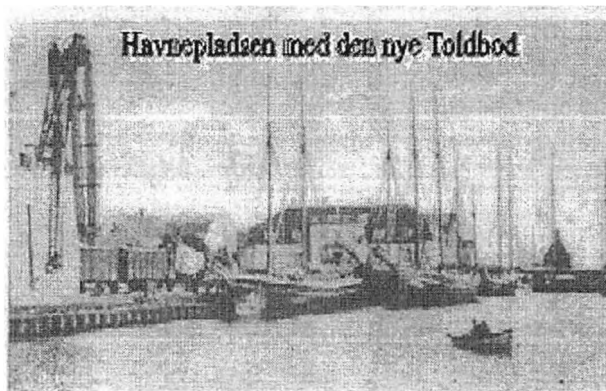
Hvor længe hun var i pladsen hos Garveren, kender jeg ikke til, men da Søren og Marie blev gift i Skt. Olai Kirke i Helsingør (1853) var Garvermesteren med som forlover for hende, og da deres første søn (Christian) blev døbt to dage senere (samme sted) var Garvermesterens atter med som fadder. Deraf udleder jeg, at det sikkert har været en god kendskab, hun har haft hos Garvermesteren.

De flyttede herefter til Nykøbing F. og 9. december 1858 - overtog de huset i Baste-brostræde (Matr. Nr. 182), hvor hans forældre herefter boede på aftægt hos dem, dog kun i meget kort tid, da faderen allerede døde den 12. december (et husovertagelse, der blev ordnet af same grund?). Moderen døde 1862. Søren og Marie blev boende her resten af deres liv og fik yderligere 9 børn - alle fødte i Nykøbing F. Kun lille Peter døde knapt 1 år gammel, ellers blev alle børnene voksne og stiftede selv familie med mange efterkommere i Nykøbing F. og omkring på Lolland-Falster -

et par af døtrene flyttede til København og det har været muligt for mig at få kontakt til (næsten) dem alle sammen.

I 1872 skete den helt store frygtelige naturkatastrofe i Danmark, som ramte værst på det sydlige Lolland og Falster, da vestenvinden i flere dag havde raset med stormstyrke og presset al vandet op i Østersøen – Den 13 november vendte vinden og gik om i nordøst med orkanstyrke. Nu skulle al vandet tilbage og forbi Lolland-Falster. Det kunne kun gå galt!

haverne ved stranden ud mod Guldborgsund i Nykøbing F. stod vandet -2 alen højt. Færgestræde og Strandstræde var spærret af og avnepladsen var helt oversvømmet med undtagelse af det sted, hvor den nye toldbygning var opført. Der var altså oversvømmelse lige ned for lastebrostræde, hvor familien Balsløv boede, men fordi strædet gik meget tejl nedad mod havnen har de været forskånet. De boede i et af de første (øverste) huse.

Chr. d. IX's bro svajede og knagede under bølgesprøjtet og havde lidt stor kade, mens drejebroen dog gik fri, skønt maskinrummet stod helt under vand.

Mange mennesker kom af dage og andre mistede alt, hvad de ejede og havde. Der skete mange skibsforslis og mange folks hjem blev oversvømmet og komplet ødelagt. En del mennesker var søgt op på tagene, men mange huse kollapsede alligevel under presset fra al den vand - og der var mange, der bukkede under og druknede - både mennesker og dyr. Søren var sammen med maskinmester Hansen, Peter Nielsen og Christian Hansen fra Nykøbing F. taget til Væggerløse om aftenen den 13. november med en jolle og fik reddet en del mennesker ned fra deres hustage.

Søren var 43 år godt og vel på dette tidspunkt og havde dog Marie og 6 børn derhjemme, han skulle tænke på. Marie var gravid med Valdemar (født 27.04.1873). Han vovede livet i den forrygende storm og voldsomme søgang for at frelse sine medmennesker, der var i nød. Men det gik heldigvis godt for både ham og hans medhjælpere.

Ian fik senere (sammen med flere andre) en Nådesbevisning udstedt på Ians Majestæt Kongens befaling (Christian den IX) for veludført dåd.

Måske har han alligevel følt sig lidt forbigået, da det åbenbart viste sig, at sødrene Eduard og Frederik Olsen fik den meste og største omtale efter, for han har sammen med sine 3 andre medhjælpere skrevet et par æresbreve i Lolland-Falsters Stiftstidende i begyndelsen af december måned 1873.

Søren døde kun 59 år gammel lørdag den 10. marts 1888 i Nykøbing F. og efterlod sig enken og 8 børn (der var dog kun de 2 yngste drenge tilbage derhjemme på henholdsvis 12 og 15 år). Den ældste søn (Christian) var død ved drukning ud for Stubberup Strand i 1879 (25 år gammel). da han -

ligesom de fleste andre i Balsløv-familien - havde noget med søen og fiskeriet at gøre, på en eller anden vis.

Søren Sørensen Balsløv blev begravet den efterfølgende fredag i et rigtigt barskt og forrygende vintervejr. Vejrudsigten havde været: "...meget lav Barometer over Vesttyskland, der gav stærke Vinde omkring Øst, stræng Frost, til Dels Sne over Danmark og nærmeste Farvand." Der var frost og sne og overfartsforholdene var vanskelige og derfor blev overfarten bl.a. mellem Masnedø og Gaabense helt indstillet og om mandagen havde også al snerydning været indstillet på grund af en forrygende snestorm. Posten var forgæves forsøgt landsat ved Knudshoved, men havde måttet opgives. Marie levede mange år som enke. Hun blev selv fortsat boende Bastebrostræde resten af livet. Hun døde som 88-årig i 1918. Den næstældste søn Theodor overtog herefter huset.

LAK: Nykøbing F/64

Georg Nørregård: "Nykøbing på Falster gennem Tierne

Balslev-Slægterne (1981-

Lolland-Falster Stiftstidende: 1872, 188

LAK: Nykøbing F. Sogn 649, Døde Mandkøn 1888

JS - DATO:05.09.1981

NR.....:

NAVN.....: Søren Sørensen Balsløv

DØDSDATO.....: den 10. Marts 1888

BEG.DATO.....: den 16. Marts 1888

STAND/OPHOLD..: Nykøbing, Fisker, Gift med Marie født Petersen

ALDER.....: 59 Aar

DØDSAARSAG....: Emphyserna Pulmonum (Lungeudvidning)

ANMÆRKNING....:

At min elskede, stræbsomme Mand, Søren Balsløv, er indgaaet til den evige Hvile, 59 Aar gl., efter to Aars tiltagende Svaghed og 14 Dages haardt Lidelse, beklændtjertes herred for Slægt og Venner af hans dybsærgende Enke, Børn og Svigerbørn. Nykjøbing, den 11te Marts 1888. Marie Balsløv, f. Petersen. Begravelsen foregaar fra Kapellet førstkommande Fredag, Kl. 12.

Naulsti = Nagelsti

Møller og møllere.

Tekst og tegninger af Kjeld H.Snedker.
Som er kommet "Roden" Viggo Poulsen i hænde.

At så, høste og fortære korn var - og er grundelementet for bondesamfundets beståen.

Den første metode til bedre at udnytte kornets næringsværdi var at knuse det mellem to sten. Yderligere findeling, formaling, foretoges på gruttestenen eller skubbekværnen, en større fastliggende sten, liggeren, hvorpå en passende mindre sten, løberen, skuredes frem og tilbage.

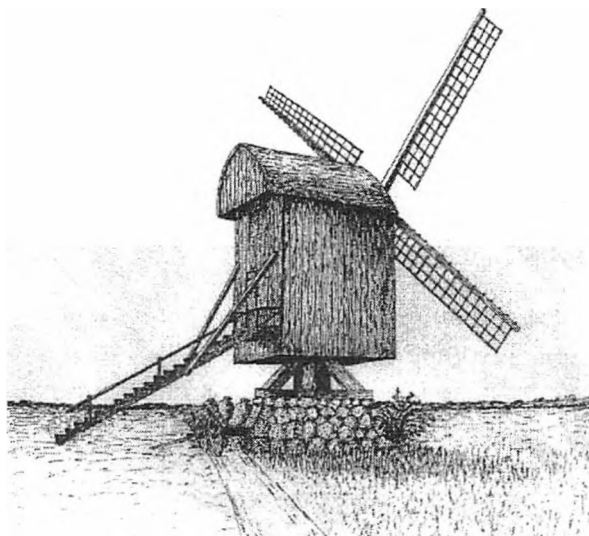
Metoden brugtes uændret i ca. 3000 år, og på vore marker kan endnu findes brudstykker af søndrede oldtidskværnsten. I jernalderen fremkom drejekværnen med roterende løber, hvorfra princippet fortsatte og udvikledes i alle kornmøller de næste 2000 år, og hvor drivkraften vekslede med mennesker, vand, vind, heste og elektricitet.

Hvem der begyndte som erhvervsmøller i Nagelsti og hvornår vides ikke, men i 1688 beskrives: *Vest for Nagelsti by findes Kieldemose og Stievermosen agre, Vodemose, Fredsmose og Stiøvel eng, i denne mark staar en Mølle oppe ved Nagelsti.*

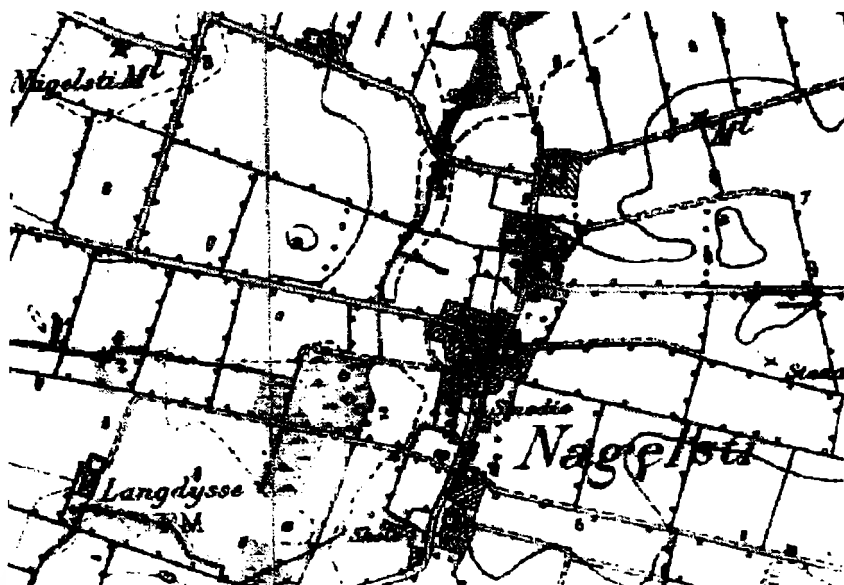
Stiøvel eng må med god grund formodes at have været græsningsarealet mellem Skovsjøvelen (branddammen ved Skovkærgård) og Kirkevejen (Vadebrovej) og møllen stod i denne mark og dermed ganske naturligt i nærheden af møllerens beboelseshus, der lå på grunden til nuværende Vadebrovej 10.

Efter arkivmateriale at dømme har her, ligesom ved erhvervsmøllerne i Toreby og Flintinge, af og til været to eller flere møllere i Nagelsti, og tilsyneladende en tid også 2 møller, antagelig begge stubmøller, i alle fald var den sidst kendte en stubmølle.

Denne blev i sin tid rejst på en plet lejet jord langt uden for byen på Kongeleds Agre, senere kaldet møllemarken, hvor nu høseriet "Progress" ligger. (se billede og kort på de næste sider)

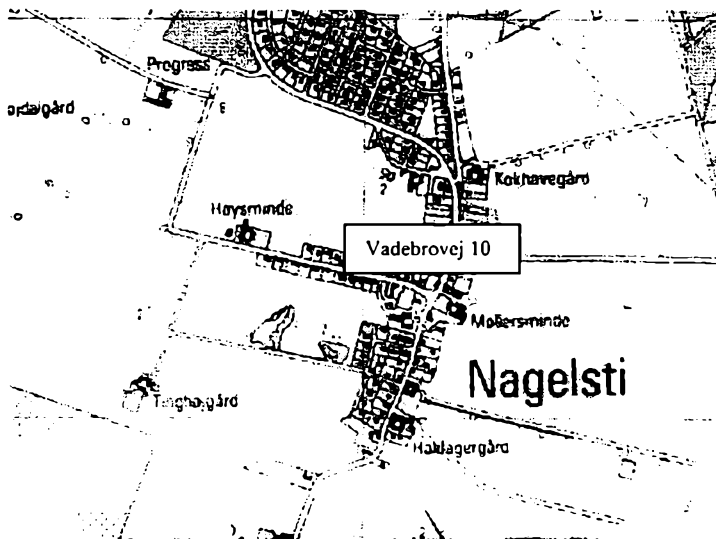

Nagelsti sidste mølle tegnet efter gammelt fotografi.

De to møllers (M') placering øverst til venstre og højre.

Herunder vises beboelseshusets beliggenhed i forhold til møllen.

Det var en noget upraktisk beliggenhed for de nagelstibønder, der måtte age frem og tilbage over den ubekvemme Vådbrø, men måske har møllerne også tænkt på Sundbyboerne, som kunne komme til mølle ad Nysted-landevejen, der passerede 120 meter vest for møllen.

Møllere regnedes som regel for velsituerede folk, hvilket dog ikke altid synes at være gældende for de Nagelsti møllere, som det frem af pastor Reenberg's indberetning i anledning af den i 1720 opfundne "Kop- og Carrosse-skat"

Naulstie 1.

Marqvor Jørgensen, Møller, som skal have købt den halve mølle, men hans tilstand er saa fattig, at han icke kan ansees noget at svare, thi Møllen er solt hannem paa Credit og er ellers under Reparation, saasom dend var ubrugelig. Formedelst indbemeldte Beskaffenhed vedholdte Ligning forskaanet.

Naulstie - 2.

En Mølle, som hidindtil haver tilhørt Søjren Pedersen, Huusmand paa Kongens Gods i Grænge, men er nu den halfve Part solt til en Møllere

i Øster Ulslev, som nu den 1. Maj flytter did; Møllen hafde af en Olle Møllere i Naulstie hidindtil haft i Leje, men er hannem i al hans Formue icke saa meget at faa, saa Skatten kunde godtgjøres derved.

Møllerens beboelseshus og møllen var selveje, men var opført på lejet jord tilhørende Fuglsang gods, en ordning, der vedvarede til 1916. Ifølge den såkaldte mølletvang skulle bønderne efter behov lade mølleren formale deres korn, hvoraf han udtog visse kvanta, dels som told til kongen og dels som betaling til sig selv. Det var hovedsaglig brødkorn, rug og lidt hvede, man drog til møllen med.

I hver gård og de fleste hussteder havde man den almindelige huskværn, fire stolper med en solid kasse hvori den under kværnsten, liggeren, var lagt i faststampet ler.

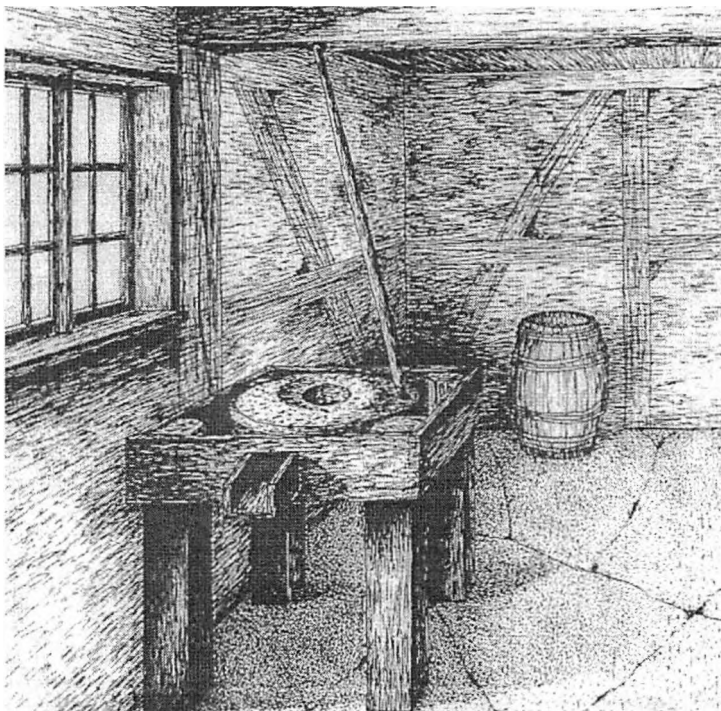
Midt i stenen var fæstnet en jerntap, som bar et jernstykke, krydset, fastkilet i undersiden af den øverste kværnsten, løberen. Denne havde et hul i midten, hvori kornet hældes en håndfuld ad gangen, og nær kanten af løberens overside var et lille hul til en jerntap i enden af en træstage, hvis øverste ende var anbragt i et hul i en loftsbjælke. Stagen stod i skrå stilling og var altså håndtaget hvormed kværnstenen drejedes rundt.

Det formalede materiale flød ud på lerbunden i kassen, der havde et tragthul i siden, hvorigennem mel eller gryn med en fjerving fejedes ned i en pose, trug eller en bøtte.

Håndkværnen brugtes f. eks. meget til at fremstilles byggryn til grød, der var daglig kost op gennem tiderne. Sødgrød kogt i mælk, serveret i et fælles fad med smørklump i midten oftes med varmt øl til.

Endvidere kunne grødklumperne bruges til morgenmad. Det var blot mælkevælling med grødklumper og itubrækket tørt brød. Til det kunne man være heldig få et ekstra stykke brød med et tykt lag fedt på.

I sulevælling kom både byggryn og grynboller, disse lavedes af byggryn op blødt i varm madsuppe og blev æltet sammen med opblødt brød. Det smagte nederdrægtigt.

Om alle møllerfolkene har levet lige så kraftigt er tvivlsomt, men enkelte levede så længe, at de indgiftede sig i bondeslægterne, selv om de stod udenfor bylavet og fællesskabet. En møller var jo en fri mand i modsætning til bønder og husmænd, var vornede eller stavnsbundne; han kunne når han ville og de blev heller ikke taget til soldater.

Det vil her blive for omfattende at nævne alle de møllere, der har været i Nagelsti, men blot nævne nogle få, samt de sidste generationer.

1730:

Fødte et uægte barn – kaldet Friederich, Moderen Maren Niels Daatter i Naulstie lod til Barnfader udlægge Lars Møller paa Møllen ved Naulstie, som er en Egte-mand, nu boenede ved Berritzgaards Mølle. Barnet afled paa Møllen i Naulstie.

1829:

9. september døde Aftægtsmand Møller Ib Rasmussen. Han benyttede sig af meget stort "toldekar". Da han døde maatte man åbne et vindue, hvorigennem hans sjæl som en krage fløj til Himmels.

1830:

Solgte Peder Madsen møllen til Christian Ludvig Jensen, fra Gjevninge ved Roskilde: (*3x tip-oldefar til "vores børnebørn"*) Viggo.

Den 30. mai 1803 døbt et uægte drengbarn, der blev kaldet CHRISTIAN LUDVIG. Moderen var Maren Andersdatter tiennende Jens Mogensen i Gjevninge og til barnefader blev anmeldt hendes husbond Jens Mogensen: Baaren af Skoleholder Vieths hustrue i Gjev. Ane Pedersdatter.

Faddere vare: Wæver Frid. Goldbaum,
Eric, ibid,

Huusmand Andreas fra Skulleløw og
Skoleholder Vieth i Gjevninge

(fotokopi findes.)

22. februar 1833 blev han selv gift med sin husbestyrerinde: Anna Magdalene Leiberkind fra Nakskov

FT 1850, bind 97, side 348: Toreby, Nagelstie: 35. huus en Mølle:

Christian Jensen, 47, gift, Roskilde, Møller og husfader. ANE 102

Magdalone Lieberkind, 48, gift, Nakskov, hans kone. ANE 103

Marie Jensen, 12, ugift, h.i.s., deres børn. ANE 51

Petra Jensen, 09, ugift, h.i.s., deres børn.

26. november 1859 døde Chr. Jensen.

Anna driver møllen videre sammen datteren Petra til denne bliver gift med Hans Gustav Gustavsen 1865 og dermed overtog møllen.

Hans Gustavsen supplerede møllestedet med landbrug fra Skovkærgård nr. 9.

Det gamle møllehus i byen blev solgt ca. 1860 og på Vadebrovej 4-6-8- blev drevet gartneri. I 1913 blev et nyt hus bygget på Vadebrovej 10 og det gamle møllehus blev nedrevet.

Ude på møllestedet lod møller Gustavsen opføre et nyt beboelseshus i 1912, som det hed sig – af klinker og cement”, fordi det skulle være solidt, og det står da også endnu !

Den gamle stubmølle blev væltet den 29. september 1916 og lavet til brænde, og den 11. december 1916 købte mølleren af Fuglsang gods den lejede grund – 1 skæppe land – for 300 kr.

Året efter, den 7. november 1917 døde den sidste Nagelsti-møller Hans Gustav Gustavsen.

En søn, Christian Gustavsen, overtog møllestedet, men solgte det nogle år senere og byggede sig et hus på Vadebrovej 12, nabo til det ældgamle møllebosted.

Man bliver tørstig både af, at ride og skrive – Viggo en rod blandt rødder.

En fantastisk bondeskæbne

Bønder, husmænd og daglejere - for de allerfleste af os slægtsforskere er det dem, der er flest af blandt forfædrene. Det er simpel logik at den stund at landet var et bondeland, når vi kommer få generationer tilbage.

Det, der gør slægtsforskning så fascinerende er, at man også blandt dem måske på mange måder lidt anonyme masse kan finde helt fantastisk skæbner og levnedsløb.

Det gælder eksempelvis min tip-tip-oldefar Jens Sørensen fra landsbyen Saltøby i Vallensved sogn lidt vest for Næstved - det sogn, jeg selv kommer fra.

Efterhånden som jeg har afdækket mere og mere af hans skæbne, er jeg blevet mere og mere fascineret af den. Forer den bærer på større udsving end de fleste bønders. Eksempelvis at være forhindret i at deltage i konens begravelse på grund af Københavns bombardement eller - senere: gå fallit med gården uden at lade sig slå ud.

Det hele startede i 1780, da han fødes til verden i landsbyen. I øvrigt er han tvilling, og tvillingebroderen dør som lille - ikke som spæd.

Så får han lagt sig på nabogårdens jævnaldrende datter Kirster Pedersdatter, da de er ganske unge. Det viser sig ved, at de bliver gift oktober 1801 og får sønnen Hans - min tipoldefar - i december samme år. Ved folketællingen i 1801 betegnes Jens Sørensen som indsidder - men de skulle ændre sig!

I 1804 dør svigerfaderen Peder Larsen og nu skulle vejen så være banet for en sorgløs tilværelse. Et senere skifte fortæller, at gården var veldrevet, og familien usædvanligt velhavende sammenlignet med tilsvarende gårde.

Sådan går det bare ikke. Jens Sørensen "forfalder" til soldater livet. Lægdsrullen fortæller om gentagne indkaldelser, og helt frem til 1824 gør han næsten konstant tjeneste ved artilleriet.

Det betyder også, at han ikke kan deltage i sin unges begravelse, da hun dør sidst i august 1807. Han gør tjeneste i København, der bliver sønderbombet af englænderne fra 2. september.

En skiftesamling i november kan han heller ikke komme til, og faderen Søren Hansen påtager sig at se efter sønnens gård, til skiftet kan afsluttes.

Det sket først et år efter konens død og på den måde, at den lille søn Hans får indsat sin del i overformynderiet.

Vi skal hen til 1809, før han gifter sig igen - med en tilsyneladende djærv kone, der bliver 90 år gammel og i løbet af 20 år skænker ham otte børn, hvoraf de syv bliver voksne.

Men - men: Jens Sørensen skulle tilsyneladende have holdt sig fra landbruget. Eller måske været mere hjemme. For i 1830 låner han iflg. Skøde- og panteprotokollen det anselige beløb af 149 rigsdaler af herremanden på Saltø mod en sikkerhed i "alt hvad jeg ejer". Lånet var toårigt (!). Den af bønderne højt elskede og humane Carl Adolph von Plessen til Saltø var for længst gået heden og afløst af efterkommeren Mogens, der var noget hårdere i filten.

Det gik heller ikke: Jens Sørensen, konen og de syv børn sættes ud 15. oktober 1832, og der gøres udlæg i de sparsomme værdier.

Men så overrasker den gamle artillerisoldat endnu engang: Hele familien flytter til nabobyen Bistrup i Fodby sogn og bliver husmandsfolk, og det går dem tilsyneladende ganske rimeligt. Hans anden kone virker, som om hun har ben i næsen, og selv har han vel heller ikke været uden evner.

De optræder som faddere og gudforældre og i det hele taget den slags, som giver status. Den sociale deroute har ganske åbenbart ikke været en katastrofe.

Jens Sørensen dør i 1846 som 66-årig, Som sagt lever konen indtil 1878, hvor hun er 90 år, hvor degnen tydeligt imponeret i kirkebogen anfører at hun dør "af alderdom".

For mig er det store spørgsmål selvfølgelig, hvorfor han gik fallit, når han og familien sad på en af de bedste gårde i sognet. Har det ikke interesseret ham? Flyttede mange års soldaterliv hans horisont så langt ud, at han havde svært ved at vænne sig til livet i den lille bondelandsby? Drak han? Var han bare uheldig?

Det er nogle af de spørgsmål, skøde- og panteprotokollen ikke giver svar på, for han låner kun penge den ene, skæbnesvangre gang. Fuldstændigt at blotlægge et livsforløb 200 år tilbage er umuligt. Men der er stadig muligheder for at supplere. Og de vil blive brugt.

Arne Skafte Jensen

Offer for fætter-kusine-ægteskaber

af Emrah Sütcü

Jeg har altid været interesseret i slægtsforskning. Det er ganske rart at tænke på, at jeg ikke bare er faldet ned fra himlen, men er resultatet af flere hundrede - eller tusinde - års mere eller mindre tilfældige møder, venskaber og kærlighedsforhold. Og det er også fascinerende at tænke på, at jeg stammer fra en stolt slægt af sultaner, krigere og erobrere. Måske....

Sandheden er, at jeg ikke ved meget om min slægt. Jeg ved blot, at mine forfædre levede som nomader i de kurdiske områder i Østtyrkiet, og at de for et par hundrede år siden slog sig ned som bønder i Anatolien. Og her blev hed født i en lille landsby, hvor vi hverken havde kirkebøger eller andre pålidelige registre, Min eneste viden om mine forfædre stammer derfor fra mundtlige overleveringer fra (u)pålidelige kilder, som muligvis kunne huske, at min tipoldefar sandsynligvis kunne have heddet noget, der mindede om Ali.

Jeg er - som sagt - interesseret i slægtsforskning. Og derfor fik jeg da også julelys i øjnene, da jeg for et stykke tid siden fik fingrene i en cd-rom med et program, som kunne få styr på mine forfædre og tegne mit stamtræ. Cd-rommen havde kostet et par hundrede kroner, og producenten førte sig frem med lovende ord på pakken.

"Lækkert", tænke jeg, "nu kan jeg gå styr på alle fætre og kusiner".

Cd-rommen blev installeret og de næste tre-fire timer blev brugt på at fodre programmet med oplysninger om min fars syv søskende, min mors seks ditto og mine 30-40 nærmeste fætre og kusiner.

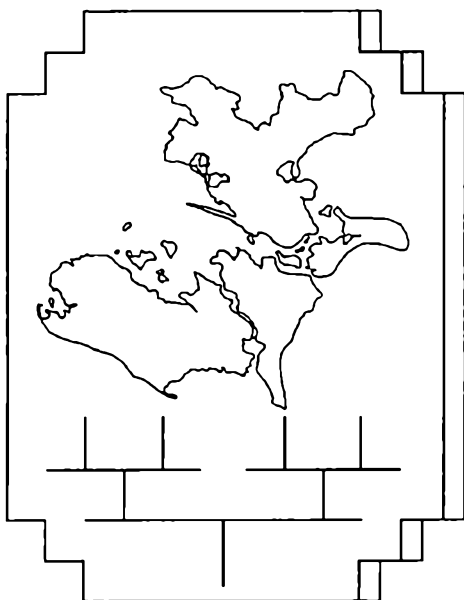
Med skrivekrampe i fingrene lænede jeg mig tilbage med fast tro, på, at mine børnebørn ville takke min for at have kortlagt deres slægt. Nu var der kun tilbage at trykke på knappen og lade programmet tegne mit stamtræ.

"Klik!".

PROGRAM 2006/2007

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR

STORSTRØMS AMT

*Velkommen til en ny sæson
med spændende foredrag*

2006

Lørdag den 9. september kl. 13.00

Slægter på Vestlolland

Hvordan man arbejder med slægtsforskning på EDB.

Tom Stryhn fører os gennem kilder og vejledninger.

Lørdag den 21. oktober kl. 13.00

Vores egne erfaringer om slægtsforskning

Grethe Langesø Wich og Lars Skovvang Larsen

vil fortælle træk fra egen slægtsforskning samt orientere om det at slægtsforske i al almindelig - hvordan man kommer i gang - samt hvilke arkivalier man bør benytte.

Lørdag den 18. november kl. 13.00

Lidt historie om Nykøbing F. og dens omegn

ved Kirsten Lutchen-Lehn

Foredraget er fortrinsvis baseret på Frederik II's og Christian IV's breve til diverse lensmænd på Nykøbing F. s slot om befolkningens levevilkår under 2 konger (fra Kancelliets Brevbøger, der findes på RA). Bagefter holder vi julehygge.

Tid og sted:

Foredragene afholdes, hvis ikke andet er anført, lørdage kl. 13.00 på "Det Gamle Bibliotek", Rosenvænget 17, Nykøbing F.

Kontingent:

Kr. 170,00 for enkeltpersoner, kr. 220,00 for ægtepar, kr.75,00 for biblioteker/arkiver og kr. 30,00 for gæstekort.

Foredragene er åbne for alle interesserede. Medbring selv drikkevarer til pausen.

Husk! Navneskilt ved møderne. "Bøde" på kr.5.00 opkræves.

2007

Lørdag den 20. januar kl. 13.00

Centralbibliotekets nye *bibliotekar Henrik Jensen*

vil hjælpe os slægtsforskere. Endnu en gang skal vi til bogernes verden og se nye udgivelser, samt høre om Internettet. Hvor vi kan søge nye og gode links og adresser, hvor vi kan hente oceaner af viden og oplysninger.

Ødet holdes på "Slægtsforsker Læsesalen".

Lørdag den 17. februar kl. 13.00

Perent Jensen, der er medarbejder i gruppen "Støvmiderne" på Sakskøbing Lokalhistoriske Arkiv, vil fortælle om Sakskøbing og Storkommune i historisk perspektiv.

Lørdag den 17. marts kl. 13.00

Generalforsamling

Efter generalforsamlingen fortæller *Henning Steen Christensen* om bogprojektet "Grevskabet Knuthenborgs Gårde og Huse"

Lørdag den 28. april kl. 13.00

Turvisning på "Reventlow Museet" samt besøg i Birket Kirke, tillige med nogle seværdigheder i omegnen.

Amkøring fra Nykøbing F. kan etableres. Herom senere.

Ret til ændringer forbeholdes

Slægtshistorisk Forening for Storstrøms Amts bestyrelse:

Bestyrelse:

Ina Antonsen (fmd.)

Nykøbingvej 65, 4883 Eskilstrup, tlf. 54 43 64 28

e-mail: inboge@mail.tele.dk

Nanna Nielsen (næstfmd.)

Grønlandsvej 9, 4800 Nykøbing F., tlf. 54 85 24 19

e-mail: nani@pc.dk

Børge Antonsen (kass.),

Nykøbingvej 65, 4863 Eskilstrup, tlf. 54 43 64 28

e-mail: inboge@mail.tele.dk

Erik Dyrborg (sekr.),

Gøgeurtevej 11, Marielyst, 4873 Væggerløse, tlf. 54 13 64 01

e-mail: erik.dyrborg@mail.tele.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer og suppleanter:

Kjeld Boesen

Egevænget 13, 4800 Nykøbing F., tlf. 54 85 25 28

e-mail: tk.boesen@adr.dk

Jette Stoltenberg

Hallingparken 7. 6., 2660 Brøndby Strand, tlf. 43 73 04 02

e-mail: jetestoltenberg@brnet.dk

Karin Stevens

Langgade 7, 4800 Nykøbing F., tlf. 54 85 37 66

Grethe Bruun Jensen (sup),

Sølet 5, 4871 Horbelev, tlf. 54 44 52 87

e-mail: skafte@image.dk

Tove Boesen (sup.)

Egevænget 13, 4800 Nykøbing F., tlf. 54 85 25 28

e-mail: tk.boesen@adr.dk

Arne Heyn (rev.)

Hamburgskovvej 32, Sundby, 4800 Nykøbing F. tlf. 54 86 10 29

Karen M. Larsen (rev. sup.),

Kårup Møllevej 5, 4990 Sakskøbing, tlf. 54 77 94 03

Jeg skal indrømme, at jeg aldrig har set et stamtræ i Vestskoven, men jeg havde nu forestillet mig, de så lidt anderledes ud. "Træet" på skærmen mindede mest af alt om en gigantisk tornebusk med 1.000 grene, der stak ud i alle tænkelige retninger. I stedet for at gro opad som et sundt træ, krydsede grenene på mit stamtræ hinanden på må og få uden nogen form for systematik.

Jeg var naturligvis skuffet over, at mit stamtræ i virkeligheden var en busk, men så gik det op for mig: Jeg var offer for fætter-kusine-ægteskaber! Den stakkel programmør havde ikke tænkt på, at "middelhavsdanskere" også kunne bruge programmet, og derfor havde mine onkler, mostre og fætre ødelagt mit stamtræ.

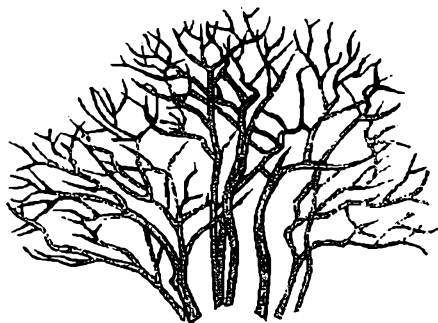
Nu overvejer jeg to løsninger: Enten skal jeg overtale halvdelen af familien til at blive skilt, eller også skal jeg ud og finde et Emrah-kompatibelt slægtsforskningsprogram.

Jeg overvejer stadig

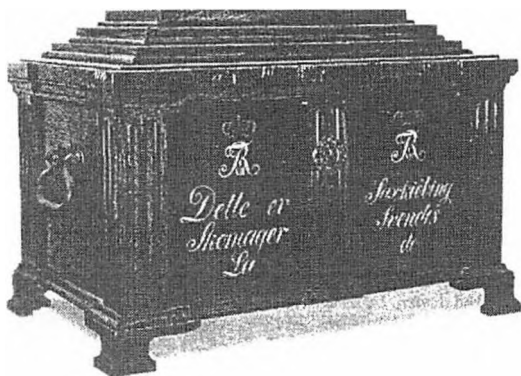
Emrah Sütcü er ansat ved Politiken.

Artiklen gengives med tilladelse fra Emrah Sütcü og Politiken.

Artiklen er "sakset" fra "Slægt & Stavn", nr. 1, 2004.

Håndværkerlavene i Sakskøbing

Hvornår håndværkerne blev organiseret i de respektive lav i Sakskøbing, vides ikke, men vi ved, at skrædderlavet eksisterede i 1682, for i dette år er der en sag, hvor oldermænden for skrædderlavet, Jost Pedersen har fundet ud af, at en bønhaser gemmer sig i et hus og reparerer en gammel frakke. Det må han ikke, når han ikke har løst borgerbrev og ikke er medlem af lavet.

Han fik øgenavnet Bønhaser og blev derefter slæbt for lavretten, hvor han prøver at forsvare sig.

Sagen ender dog med, at han inden 8 dage skal aflægge ed og søge borgerbrev hos byfogeden, ellers må han ikke lave skrædderarbejde her i byen eller omkring i byens distrikt.

I Christians den Femtes forordninger af 1681 og 1682 blev der foretaget væsentlige indskrænkninger i lavenes selvstændighed. Det kan være, at skrædderlavet derefter ophører. Vi hører i det mindste ikke noget om nogle lav i Sakskøbing før 1731.

Den 10. september 1731 afholdtes det første møde i skrædderlavet hos skræddermester og oldermænd Jonas Jonathansen Lillie - i dennes hus i Juniorsgade nr. 23. Her var følgende til stede:

Oldermanden selv, byfoged Morten Hammer, byskriver Niels Rasmussen og skræddermestrene Peder Søfrensen, Peder Hansen, Svend Jonassen, Niels Christensen, Christian Simonsen og Johan Davidsen.

Skræddermester Jonas J. Lillie var født 1704 i Sorø og fik borgerbrev som skrædder i Saksøbing i 1723.

Han var oldermand i skrædderlavet i sammenlagt over 18 år - eller over halvdelen af tiden fra lavet startede til sin død i 1768.

Ingen anden mester har været oldermand i Saksøbing i så mange år. Det var ikke fordi, han gerne ville være det, men der var kun få skræddermestre i byen, og det skulle være en erfaren mester.

Han var også god til at læse og skrive, noget det ikke var almindeligt for en håndværker dengang.

Det er muligt, at han havde lært det af sin far, skoleholder Jonathan Pedersen.

Når en mester havde været oldermand i to år, kunne han fritages for hvervet, og en ny blive valgt.

Han skulle så indgive sin afskedsbegæring, men kunne blive opfordret til at fortsætte.

Da Jonas J. Lillies første kone døde i 1733 og skulle bæres til sit sidste hvilested, tilsagde oldermanden alle mestre at møde, og de skulle hver tage en hjælper med til at bære.

Der var imidlertid to mestre, der kom alene uden hjælper, det var Peder Hansen og Christian Simonsen.

Det ville oldermanden ikke finde sig i, så på førstkommende møde forlangte Jonas J. Lillie lavsrettens kendelse over de to.

Peder Hansen kunne ikke se, han havde forset sig, og Christian Simonsen forklarede, at han var alene og ikke havde nogen folk i arbejde, som kunne hjælpe.

Mødet blev udsat et halv år, og ved næste møde faldt der dom i sagen. Peder Hansen og Christian Simonsen skulle hver betale en mark dansk til avets fattige.

Derefter gav oldermændene til kende, at han efter forordningen var berettiget til at udtræde som oldermænd, og mester Peder Hansen blev derved valgt. Det kunne tyde på, at Jonas J. Lillie var blevet træt af hvervet som oldermænd i denne omgang.

Smedens "velkomst" er et drikkekar til "tildrikning" af nyoptagne svende.

Af effekter fra skrædderlavet er der bevaret en lavsprotokol fra 1731-1862, en signet, en skafferstok og en grøn bliksparebøsse.

"Snedkernes, smedenes og muremestrenes lavsprotokol fra 1732-1863" således starter teksten i deres protokol, men der er ikke noget tegn på, at muremestrene har været med i lavet, da de på intet tidspunkt er nævnt i protokollen.

Smedesvendenes tidepengebog fra 1760-1826 er også bevaret, men modsætning til lavsprotokollerne, som er skrevet af byskriveren, er tidepengebogen skrevet af en smedesvend.

Den er skrevet kortfattet: dato for møderne, hvem der var til stede, og hvad der blev ind- og udbetalt og til hvad.

Tidepengebogen fungerede eksempelvis som hjælpekasse for unge svende, der skulle rejse på valsen, og som sygekasse for svende, men kun for de svende, der var i yderste armod.

Regler for lærlinge kommer ved en forordning i 1621, men tager først form efter 1682, hvor det blev almindeligt at indføre lærekontrakter.

Der var også regler for svende, der aflagde mesterprøve:

Den 7. februar 1789 aflagde grovsmedesvend Niels Pedersen mesterstykke, som bestod af en bredbil og en hestesko, som blev godtaget af samtlige tilstedeværende smedemestre, og derefter blev han optaget i lavet.

Snedkernes og smedenes skafferstod (58 cm lang)

I 1887 blev det besluttet efter en opfordring fra museumsbestyrelsen i Maribo, at museet skulle have snedkernes og smedenes lavsgenstande til opbevaring.

Disse bestod af følgende: En egelade, en skafferstok, 4 stk. bliksparebøsser, en jernsignet, en lavsprotokol 1732-1863, en tidepengebog 1760-1826, en velkomst af tin fra 1724 med 8 sølvskilte og 6 gamle sølvkronestykker.

Skilte og kronestykker blev aflejret til staten ved Treårskrigen udbrud i 1848.

Om det er dette bidrag, der er skyld i, at vi vandt krigen, vides ikke.

Handskemagerlavet i Saksøbing var kun et lille lav med få mestre.

Vi høre først om lavet i 1759, hvor lavsprotokollen er fra.

Om der har eksisteret et handskemagerlav før den tid vides ikke.

Lavsprotokollen omhandler kun optegnelser om lærlinge deres læretid og forfremmelse til svende og mestre og en optegnelse over nye oldermænd.

Foruden lavsprotokollen er der bevaret en lade og en signet.

Skomagerlavet i Saks København har også eksisteret, men desværre er lavsprotokollen gået tabt, så det er ret begrænset, hvad vi ved om dette lav. Men det har uden tvivl været byens største lav, og det har sandsynligvis eksisteret helt op til 1859, da der kom en forordning om at alle lav skulle ophøre.

Af effekter, der er bevaret fra lavet, er en svendelade, en signet og en herbergskilt. En mesterlade findes i privat eje.

Lavsladen var et stort skrin, der som regel var fremstillet af egetræ med to låse, så den kun kunne åbnes med to forskellige nøgler samtidig. Oldermændene havde den ene, og lademesteren havde den anden.

I laden opbevaredes lavets øvrige effekter såsom protokol, forordningerne, signet, skafferstok, velkomstbæger og penge.

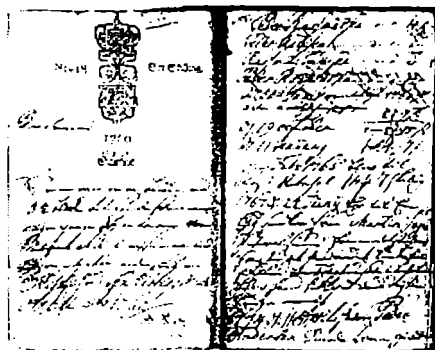
Når laden var åben, måtte enhver tie stille og indlede sin tale med "at ære" eller "med gunst". Først når oldermændene havde klappet låget i, var ordet frit.

Skafferstokken, som var en udskåret træstok, var et værdighedstegn, som oldermændenes medhjælper, skafferen bar.

Hvervet gik på omgang og svarede nærmest til, hvad vi i dag ville kalde en sekretær eller forretningsfører.

Efter lavenes ophør, er de fleste effekter opbevaret på Stiftsmuseet, og lavsprotokollerne er sendt videre til Landsarkivet i København, hvor de nu opbevares og er tilgængelige for videre forskning.

Bent Jensen

Kildemateriale:

Sakskøbing lokalhistoriske Arkiv

Lolland-Falsters Stiftsmuseum

Landsarkivet i København

Det kongelige bibliotek

Tidsskrift for kunstindustri

Stiftstidende årgang 1886

Fra lagstiden, Nationalmuseet 1965

Gamle danske håndværk, Politiken 1972

Sakskøbings håndværkeres laugsprotokoller

Sakskøbings rådstueprotokoller 1679-1864

samt skøde - og panteprotokoller 1728-1810

Glasværker i Slesvig

Produktionen begyndte i Friedrichsfeld ved Rendsborg og forplantede sig derfra til Danmark

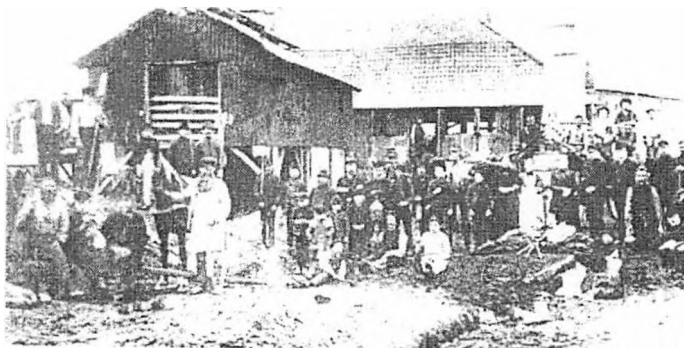

Foto Glasværk, Friedrichsholm, 1890

Glassets historie i Slesvig er samtidig historien om den danske helstat. Til den hørte indtil 1814 Norge og til 1864 hertugdømmerne Slesvig og Holsten. En usikker neutralitets-politik førte i 1807 til et engelsk angreb på København og konfiskation af den danske flåde.

Den engelske aktion var et modtræk mod Napoleons fastlandsspærring, hvis formål var at blokere England. Storbritannien svarede igen ved at erklære alle spærrede havne blokerede. Under handelskrigen blev forbindelsen mellem Danmark og Norge, delvis også med fastlandet, afbrudt. Det ene danske og slesvigske handelsskib efter det andet opbragtes, og søfolkene kastedes i engelsk fængsel, den frygtede "prison".

Afsnøringen af de vigtigste søveje medførte stor knaphed på varer udefra herunder glas og glasvarer. De norske glasværker havde nemlig haft monopol på fabrikationen og salg af alt glas til Danmark og hertugdømmerne.

Norske glasværker blev anlagt omkring 1750. Berømte (og kostbare) den dag er arbejder fra Nøstetangen, ikke mindst når de er dekorerede af glasslibere Heinrich G. Køhler (ca. 1755). Et andet kendt norsk glasværk er Gjøvik.

Slesvig afløser Norge

En mand i Kappel ved Slien løste Danmark ud af glaskrisen. Det var retsaktuel Peder Pederstamme Pedersen, der i 1810 søgte kancelliet i København om at overlade et moseareal ved Hamdorf i Hohn sogn ved for Rendsborg med oprettelse af et glasværk for øje. Det var den vigtigste råvare, nemlig brændsle der afgjorde beliggenheden.

ler lå nemlig uudnyttede moser med ca. 6.000 tdr. land, der kunne sikre produktionen i lang tid. Hertil kom Ejderen, som gunstig transportvej, både med hensyn til forsyninger med råvarer og til udførsel af færdigprodukter.

Fremstilling af glas krævede dengang først og fremmest sand, der kunne fås i nærheden. Et kgl. privilegium sikrede endvidere retten til at udvinde bøgetræske senere erstattet med potaske) og kasseret glas til genbrug, indsamlet hos folk i nærheden og betalt med 3 Pf. pundet. Med tiden udviklede opkøbet af glasskår sig ganske betydeligt. Hele skibsladninger ankom med hvidt, grønt og brunt affaldsglas. Under smeltningen af glasset ved høj temperatur tilførtes træske eller potaske, smalte (fremkommer ved sammensletning af kaliumkarbonat, sand og koboltite), brunsten (mineral af manganoverilte), salpeter o.s.v. Til indførsel af alle disse ingredienser opnåede P.P.P. visse toldbegunstigelser.

Kongen investerede

Kong Frederik VI viste yderligere den nye virksomhed sin bevågenhed ved at give bevilling til, at glasværket måtte bære hans navn: Friederichsfeld. Det blev endvidet 11. marts 1812 og fik senere sit økonomiske grundlag sikret ved, at kongen skød penge i foretagendet.

Friederichsfeld fik en god start. I 1815 opgives det, at der er i alt 20 mand beskæftiget ved 4 ovne. Tørvegravningen til brændelsforbruget skaffede endnu flere i arbejde. Der brugtes ca. 5 mill. stk. store tørv om året. Til at grave disse, var særlig i månederne maj og juni, behøvedes der over 100 tørvearbejdere.

Den årlige produktion andrag i begyndelsen 96.000 flasker, 360.000 medicinglas, 160.000 stykker forskelligt hvidglas og 2.180 "hyttestykker" medicinglas. I 1835 var medarbejderstaben fordoblet, produktionen også steget med hen ved 100 pct. Medicinglas var langt den største artikel. Friederichsfeld forsynede hele den kgl. armé med medicinglas og var tillige hovedleverandør til kgl. hertugdømmernes apoteker.

Friederichsfeld som banebryder

Glasværksejer Pedersen mistede i krigsåret 1848 af andre grunde end glasproduktionen hele sin formue, og døde kort efter. Virksomheden fortsattes af sønens søn, forstkandidat von Wandenburg, men den gik nu tilbage og brændte ned i 1857. Værket blev genopbygget, men nedlagt i efteråret 1863.

Dermed var Friederichsfelds saga ikke ude. Dette glasværk blev banebrydende for en hel kreds af tilsvarende virksomheder i Ejderlandet. Alle de senere glashytter lagde sig ved den samme mose, Prinzenmoor, der også gav navn til det i 1815 nyopførte glasværk ved Ejderen.

Grundlæggeren Just. Chr. Wiegel havde været den første driftsleder på Friederichsfeld. Han overgav senere ledelsen til svigersønnen, Johann Friederich Heinze, der også kom fra Friederichsfeld.

Den tredje glashytte i kolonien Prinzenmoor blev oprettet af Johann Ploen i 1824. Som velhavende mand måtte Ploen give op i 1853, fordi tørvene var opbrugt.

Fabrikens navn var Friederichsberg. Det var igen mangel på tørv, der standsede glasfabrikken Sieversberg (1841-1858), grundlagt af kolonisten Sievert Sievers.

Ved Prinzenmoor, men på den anden side af Ejderen, tæt på Osterrade, begyndte to mænd, Christian Studt og Claus Detlef Rathjens i 1846 en fabrik, som de kaldte Christianshütte. Det var nu sket et kongeskifte, nemlig til Christian VIII.

Denne virksomhed gik konkurs i 1857. Senere glashytter nord for Ejderen var Christiansholm (1843-55) og Friederichsholm (1843-93).

Mestre i Danmark

De gunstige resultater, som pionerværket Friederichsfeld havde opnået, var også anledning til at Danmark fik en glasproduktion af kvalitet. Om dette kapitel af glaskunstens historie og vandring mod nord har museumsinspektør Peter Riismøller berettet i sin bog "Arv og Eje" (Museumsforeningens forlag, 1962).

I 1825 startedes Holmegaards Glasværk på Sjælland af enkegrevinde Henriette Dannekjold-Samsøe. Her har indkaldte bøhmiske glasmagere virket.

Det tredje glasværk

I 1835 tændtes ovnen i det tredje danske glasværk, Conradsminde i Rold skovs vestlige del syd for Aalborg. Grundlæggeren var krigsråd Rasmus Conradsen. På glaskunstens område stod Danmark endnu på bar bund, og der fandtes heller ingen uddannede glaspustere. Conradsen indkaldte derfor fra Slesvig den tidligere omtalte glashytttemester J-F. Heinze til at lede produktionen på Conradsminde. Heinze var hytttemester i hele den danske fabriks levetid fra 1835 til 1858, da værket vedlagdes. Derefter blev Heinze hytttemester på Aalborg Glasværk. Han var da 69 år og holdt stillingen åben for sin nevø, Fritz Heinze, også udgået fra Friederichsfeld. F. Heinze var født i 1820 og virkede som hytttemester i Aalborg til 1896 (død 1899).

Slesvig-familien Heinze indtager en central plads i dansk glashistorie. De beklædte ledende positioner, men også "manden på guldet" rejste i disse år fra Slesvig for at hjælpe en dansk glasproduktion på benene. Alene i perioden fra 1840-57 ansatte Conradsminde 10 glasmagere fra hertugdømmerne. En glasmager lønnedes dengang med fra 200 - 250 rigsdaler i akkord for en "ovngang". der gennemgående var af 9 måneders varighed. Sætter man 1 rdl. lig 100 kr. i moderne købekraft (1983), er betalingen ikke ringe.

Iytemesterens løn for en ovngang var 406 rigsdaler. En lærling fik kun 96 rdl. For at afrunde lønregnskabet skal nævnes, at glasmagere havde fri bolig og brændsel, skolepenge betalt for deres børn og fri adgang til at bage ved glasovnen.

Øfterspurgt af samlede

Ør man heldig kan man stadig finde glas fra bl.a. Friederichsfeld, Conradsminde og Aalborg hos danske og slesvigske antikvitethandlere. Disse ting er stærkt øfterspurgte af samlere, det mærkes også på prisen. Glasting af denne "familie" idstråler en egen robust charme.

Øn del museer kan heldigvis vise deres gæster et repræsentativt udvalg af smukke ting, der som følge af krig og afspærring kom til at skrive det indledende kapitel il den slesvigske og danske glashistorie. (Se også: Karl-Heinz Poser: "Alte Frinkglæser in Schleswig-Holstein", 1981).

Af Jørgen H. Jensen og E.B.

Denne artikel stammer fra tidsskriftet "Slesvigland", 1983. Artiklen er fra min tyske veninde. Hun er i besiddelse af de meget fine originale dokumenter fra da hendes tipoldefader Johan Samuel Petow, født i russisk Polen i 1844, fik koncession til at drive Frideriksholm.

Aino Kronsell

Lidt mere om Holmegaards Glasværk

I 1823 startedes Holmegaard Glasværk på Sjællands historie, da Lensgreve Christian Danneskiold-Samsøe ansøger den danske konge om at måtte anlægget et glasværk i Holmegaard Mose. Lensgreven var en foretagsom herre, han var amtmand over Præstø amt og gjorde en stor indsats for at forbedre forholdene i okalområdet. Han blev i 1795 gift med Henriette, en admiralsdatter, som kun var 19 år. Parret levede et lykkeligt liv på godset Gisselfeldt, som var datidens kulturelle centrum. Men i 1823 døde lensgreven, uden at have fået svar på sin ansøgning. Hans enke beslutter at videreføre projektet, da hun kort efter sin mands død modtager kongens tilladelse til at anlægge et glasværk. Værket skulle ligge i mosen, fordi der var nok af det nødvendige brændsel til glasovnenes høje emperaturer, og polske tørvearbejdere sørgede for at tørvene blev gravet op og rillet. I Danmark var der mangel på glas efter tabet af Norge.

Al glasproduktion foregik nemlig i Norge og Sverige, hvor der var masser af brændsel i de store skove. Henriette fik fat i en norsk glasmager og fik den lokale skolemester ansat som leder af glasværket. Senere hentede hun også glasmagere fra Bøhmen. I begyndelsen fabrikerede værket kun grønne flasker, men Henriette ønskede også en produktion af drikkeglas i klart glas, og det kunne de bøhmiske glasmagere fremstille. Således blev det en kvinde, mor til syv børn, der grundlagte den danske glasindustri.

I en artikel fra Illustreret Tidende i 1875 kan man læse følgende beskrivelse af Holmegaards Glasværk:

"...det sted på glasværket, hvor materialerne smeltes og glasset tilberedes kaldes netop i det fagmæssige sprog "Hytten" og arbejderne nærme sig også ydre til den primitive tilstand, hvor de af vore forfædre, der boede i hytter, maaske antages at have levet.

Da varmen i en sådan "hytte" er meget betydelig, have beboerne nemlig ikke brug for nogen synderlig overflod på klædningsstykker; der er saa lidt lys og saa megen røg og støv inde, at der ikke er anledning til at gjøre noget elegant toilet og de nævnte bestanddele af atmosfæren medføre ogsaa, at glasmagerens ydre menneske nærmer sig den tilstand, hvori formodentlig urmennesket befandt sig et tidspunkt da, om ikke vandet, så dog i alt fald sæben ikke var opfundet".

De udenlandske glasarbejdere, udgjorde et helt lille samfund i mosen, hvor glasværket opførte boliger til dem. Siden kom der også kro, kirke, skole og købmand. Glasværksbyen ligger endnu i dag i "Svinget", som gaden hedder. De første hold glasmagere fik en del af deres løn i naturalier, f.eks. rug og byg fra en gård i Fensmark. Her kunne den kø også græsse, som hver glasmager havde ret til. Der var også en musikforening og en boldklub, og de mange sydtyske glasmagere havde deres eget kapel, hvor der blev afholdt katolske messer hver måned. Der var stor forskel på faglærte glasmagere og de ufaglærte arbejdere, så stor, at når man festede, så blev festerne holdt adskilt. Først op i 1900-tallet blev forskellen så småt udjævnet.

Holmegaards hjemmeside: <http://www.holmegaard.com>

Anetavle

Min far slægtsforskede, og engang i 1950-erne forærede han mig en bog han havde lavet omkring slægten Barries, hvoraf min bror var den sidste af en meget stor slægt. Jeg kiggede på de mange navne og fandt også mit eget navn. Det var da meget sjovt, men ikke særlig spændende, og bogen stod ulæst i min reol omkring 40 år indtil min søster døde, og min niece bad mig se på noget "ragelse", der lå i en kasse i kælderen og se om "det var noget at gemme på".

Jeg fik min fars bog ud af reolen og prøvede at få lidt overblik over familien. Jeg nedskrev da også en lidt mere læsevenlig beretning på små 100 sider, som min bror syntes var spændende, men alle andre vist syntes var "for meget".

Jeg meldte mig også til et slægtsforskerkursus, hvilket efterhånden har resulteret i rigtig meget papir. Jeg er over 70, og imødeser med gru, at resultatet af al min flid en dag havner i en kasse på loftet med påskriften: "Farmors ragelse".

Problematikken med hvad der skal ske med alle de indsamlede data blev for nylig berørt i foreningen, som foreslog at medlemmerne udfyldte et skema over hvor materialet skulle afleveres, når vi ikke var her mere. Jeg havde de senere år gjort mig nogle overvejelser om, hvordan jeg kunne vække den yngre generations interesse for slægtsforskning, og måske kunne andre i foreningen med held bruge min ide.

Ved et besøg på Landsarkivet i Viborg investerede jeg i en fin anetavle, som jeg indrammede og forgærede min datter i fødselsdagsgave. Det havde været en stor succes, jeg har nu lavet anetavler til børn, søskende, svigerinde, niece og til med et barnebarn på 10 år har udtrykt ønske om sådan en tavle og har efterfølgende spurgt, om jeg vidste mere om alle disse mennesker, og det gjorde jeg da. Jeg er nu i gang med den 10. anetavle og vil gerne forklare om, hvordan man lettest laver en sådan hvis man har en computer.

Hvordan for man fat i tavlen?

Den kan f.eks. købes i Viborg, hvis man sender en mail til mailbox@lav.sa.dk så kommer den med posten i løbet af et par dage, vedlagt en faktura. Pris 75 kr. + porto 16.50 kr.

Anetavler kan også købes her:

<http://www.ballermann.dk/julegaver.html>

Mormonernes Slægtshistoriske Center i København:

Maglegårds Alle 83, 2860 Søborg, Tlf.: 39 67 07 59 (Besvares kun i åbningstiden)

Åbningstider: Tirsdag kl. 10-19 og onsdag kl. 15-19

Runde og mange andre anetavler findes på: www.genit.no klik på "butikken" - eller www.genealogi.no under Anetavler

Anetavle med plads til 127 aner:

Dansk Historisk Håndbogforlag, v/Tordenskjold Forlag ApS, Buddingevej 87A.st.th.

2800 Kongens Lyngby, Tlf.: 4395 4800

Hvilken papirkvalitet er bedst til skjoldene?

Papirlageret fører en kvalitet, der hedder Canson, som fungerer fint i printeren. Det koster 4 kr. pr. ark og man skal kun bruge 3 ark. Vær opmærksom på, at bagsiden er vaflet. Der er plads til 5 generationer + probanden, dvs. 63 skjolde + et midterskjold med familiens navn. Herudover angives vielsesåret på små bånd, men hertil bruger jeg almindeligt printerpapir.

Hvilken skrifttype er bedst?

Jeg har prøvet gotiske bogstaver, det er flot med er ikke så let læseligt i str. 12. Arial ser meget kedeligt ud. Jeg har valgt at bruge *Monotype Corviva* i str. 12. Det ser pænt ud og tager ikke meget plads.

Hvad skal med?

På probandens skjold er der plads til 8 linier, på de andre skjolde 6 linier. På probandens skjold står navn, fødselsdato, dødsdato, vielsesdato og ægtefællens navn. På de andre skjolde står navnene samt fødsel og død. På de seneste tavler er jeg begyndt at skrive erhverv. Det er lidt sjovt at se hvordan det samme erhverv går igen gennem flere generationer.

Hvordan laves skjoldene?

Jeg deltog engang i et EDB-kursus, hvor vi fik udleveret en plade med udstansede EDB-symboler. Den kan fås hos bog og papirhandlere. Et par af disse passer fint til skjoldene, men man kan naturligvis også lave et lille skjold og tegne udenom med en blød blyant, nr. 2. Vær opmærksom på at skjoldene er smallere ved de 2 øverste generationer. Når jeg klipper skjoldene ud så klipper jeg udenom blyantsstregen, så skjoldene står lidt i relief.

Hvordan klæbes skjoldene på?

Brug aldrig lim eller limstift. Det griser og det er svært at få skjoldene af, hvis man senere skal rette noget. Hos fotohandleren køber man strimler af dobbeltklæbende dimser. Min hedder Mounting Squares og der er 500 i en rulle.

Ramme

Størrelsen er 50 x70. Jeg køber rammerne hos Bilka eller Føtex, og vælger den type, der har polystyren glas, da jeg synes at det er livsfarligt at stå og bakse med rigtig glas i den størrelse. På bagsiden er der små klemmer, så man skal ikke til at rode med skruetrækker for at skille rammen, når man skal rette et eller andet. Prisen er 139 kr., men de er tit på tilbud til 99 kr.

Jeg håber at nogen måske kan bruge denne ide til at gøre den yngre generation lidt mere interesserede i deres rødder.

Med venlig hilsen Elisabeth Borries

Kilde:

"Min Slægt - Din Slægt". Koldinghus. Foreningen af Slægtsforskere, nr. 51 2006:1

Leonora Christina (1621-1698)

Grevinde Til Slesvig og Holsten. Hun var datter af Christian IV og Kirstine Munk. Forlovedes som 9 årig og ægtede 9. oktober 1636 Corfitz Ulfeldt, hvem hun elskede trofast gennem alle omskiftelser. Da Ulfeldt 1643 blev rigshofmester, blev hun ved hans stilling, sin egen byrd og sin personlighed landets første dame. Efter tronskiftet 1648, hvor Frederik III blev konge, forsøgte hun at hævde denne position og pådrog sig derved dronning Sophie Amalies livslange had. Samtidig lagde Ulfeldt sig ud med kongen og i 1651 drog ægteparret til Sverige.

Leonora Christina må antages at have billiget Ulfeldts landsforræderiske virke de følgende år. Under den svenske proces mod Ulfeldt 1659, hvor han selv var meget syg, første hun energisk og dygtigt hans forsvar. De flygtede til Danmark og 1661 sad de fængslet på Hammershus under strenge forhold og prøvede, uden held, at flygte. Efter løsladelsen rejste de rundt i Europa, hvor Ulfeldt smedede nye forræderiske planer.

Leonora Christina hævdede siden altid, at hun ikke havde haft kendskab dertil. Men den danske regering fik hende 1663 udleveret af Charles II af England, som hun havde opsøgt for at inddrive et tilgodehavende, og indsatte hende uden lovformelig dom i Blåtårn i København, hvor hun tilbragte næsten 22 år i et fængsel, som især i begyndelsen var hårdt og ydmygende. Først efter dronning Sophie Amalies død i 1685 blev hun løsladt og fik anvist standsmæssigt ophold i Maribo Kloster, hvor hun døde.

Medens hun sad fængslet i Blåtårn, skrev hun størsteparten af sit berømte "Jammersminde", som regnes for det 17. århundredes bedste danske prosaværk og fortæller om hendes fængsel i Blåtårn. Manuskriptet lå længe upåagtet hos en østrigsk adelsslægt, der nedstammer fra Leonora Christina. Det blev første gang udgivet i 1869 og 1921 købt hjem til Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg. Kulturhistorisk og psykologisk er det et enestående dokument.

Hun skrev også andre selvbiografiske skildringer på dansk og fransk, salmer og åndelige viser og den kun delvis bevarede "Heltindens Pryd".

Slægtshistorisk Forening for Storstrøms Amt

Årsregnskab 2005

INDTÆGTER:

Kontingenter:	11265,00	
Salg af Bøger + Gæstekort	660,00	
Renter i Nordea Bank	4,00	
TOTAL:	11929,00	11929,00

UDGIFTER:

Foredragsholdere	4945,75	
Trykning af "Rødderne"	3700,00	
Sammenslutningen af Slægten	2692,50	
Service og Gebyr	330,00	
Porto	1273,50	
Kontorhold	780,00	
Diverse	438,75	
Gave: Afg. Formand	149,50	
Bestyrelsesmøder	620,50	
TOTAL:	14930,50	14930,50

Overskud/Underskud 2005 (3001,50)

Beholdning pr. 31.12.2004	15847,00	
Overskud/Underskud 2005	(3001,50)	
TOTAL:	12845,50	12845,50

Girokonto pr. 31.12.2005	9592,00	
Nordea Bank	3184,00	
Kontantbeholdning	69,50	
TOTAL:	12845,50	12845,50

Beholdning overført til 2006

Dags dato:

8/3-06

Regnskabet er gennemgået og fundet i overensstemmelse med bilag og beholdning

Børge Antonsen
Kassierer

Arne Heyn
Revisor

Tryk og layout:
SL. Skrive-Service, v/Ellen-Sofie Schuldt-Larsen
"Spurvely", Spurvevej 22, 3943 Torrig L.
Tlf. 5493 7155
e-mail. oz1cry@post11.tele.dk
www.spurvely.kattesiden.dk